

שנה • חגאל מוסקה • דבריו ואל • י • תורה • חידושי מוסקה • שניה • א

ליל • על המצילה •

סוגיות • שו"ח דברי יואל • על

החלפת המעטפת של המכשיר, תוך שמירה על המעטפת המקורית, תהיה חובה על מנת להבטיח את אמינות המכשיר. המעטפת המקורית של המכשיר היא המעטפת הלבנה.

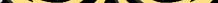
עצמאות

המחיר הנמוך ביותר

[illegible]

היה + חידושי"כ

קדוש + רשקו | תהיה + תהיה

דָּהָה • חִידוּשֵׁי סוּגִיחָה • שִׁלְחַת הַדְּבָרִי וְאֵלֶּךְ • ח. קֹדֶשׁ • לִשְׁנוֹן קֹדֶשׁ • וּוְאֵלֶּךְ מוֹשֶׁה • דְּבָרִי

© 2006 by The Authors
Journal compilation © 2006 by Blackwell Publishing Ltd

ראש השנה שחל בשבת

וְלֹא עָמַל הַחֲמוּמָה • חִידוּשֵׁי תוֹרָה • וְ

וְאַל • טִיב לִבָּב • דְּבָרוֹת קֳדָשׁ • ל

שבע
יאר

KoiSatmar.com

זה השער לד' צדיקים יבואו בו

ספר

שפע יואל

הוראות והדרכות

לקוטי בתר לקוטי, קובץ על יד ירבה דעת ותבונה, לשונות הקודש זקוקין דנורא, הדרכות קודש ודרכי עבודת השי"ת, מתוך דברות הקודש אשר דרוש דרש איתן אדונינו מורינו ורבינו קודש הקדשים, גאון הגאונים, כל רז לא אניס לי, החכם האלוקי, עמוד התורה והעבודה וגמילות חסדים, מאור הגולה, עיר וקדיש מן שמוא נחית להאיר לדור אחרון את חשבת הגלות ולסלול בפניהם יסודי הרת והאמונה, ולקומם דרא בתראה כימי הר"ם עולם

בקש"ת מרן **יואל טייטלבוים** זיעזעכי"א
אבר"ק סאטמאר יצ"ו וגאב"ד ירושלים עיה"ק

מן הבאר הגדול ישאבו העדרים, עצות והדרכות כמים קרים, תמצית מתוך דברות קדשו בשולחנותיו הטהורים, ובאסיפות ראשי עם קודש להאיר לארץ ולדורים, לשונו הטהור בדיוק הדברים, חדשים וגם ישנים מפי סופרים וספרים

ובכרך הזה נלקטו עניני
ראש השנה שחל בשבת

נערך וי"ל בחמלת ה' עלי

יואל לאנדא
ברוקלין ניו יארק

בפתח השער

הנני העני ממעש נרעש ונפחד בעמדי בשער הקונטרס "שפע יואל", כשמו כן הוא, שפע הוראות והדרכות קדושים, עצות נפלאות מלאי אור מופלא רום מעלה, להאיר העינים בדרא בתראה, דור שפל מלא חשכות, מאורו הגדול של רבינו הקדוש והטהור זל"ה, בדברות קדשו כלהבות אש ברעווא דרעווין ובשאר מאורעות, כאשר המלך במסכו האיר בתורתו - תורה מן השמים, סלל דרך וחידש מהלכים למען יצליח איש ישראל לעשות רצון קונו באמת ובתמים ובהצלחה גדולה, צאי לך בעקבי הצאן ורעי את גדיותיך על משכנות הרועים.

הנה על של עתה באתי, בעמדנו בימי הרחמים והרצון, לקראת יום ראש השנה הבעל"מ, אשר חל להיות ביום השבת קודש, והקול הולך ונשמע בכל בתי ישראל בכל מקומות מושבותיהם, למען דעת פשר דבר, הייטב בעיני ה' ראש השנה כזו, אשר אין תוקעין בשופר ביום ראשון שלה, כי מבואר בגמ' (ר"ה טז ע"ב) כל שנה שאין תוקעין לה בתחלתה, מריעין לה בסופה, מ"ט דלא איערבב שטן.

אמנם כתבו התוס' בשם הבה"ג וז"ל, לאו דמיקלע בשבתא, אלא דאיתיליד אונסא עכ"ל, ומבואר שאין כוונת דברי הגמרא לראש השנה שחל להיות בשבת, שאז אין תוקעין על פי תקנת חז"ל, ואז אין בזה שום חסרון ומגרעת, והכוונה רק כאשר לא תקעו מפני איזה אונס, אולם לעומת זאת נודע ומפורסם דברי בעל 'ערוך לנר' בספרו 'מנחת עני' (פרשת האזינו) בו האריך, שאפילו בראש השנה שחל להיות בשבת, יש לחשוש שלא יריעו לאותה שנה בסופה.

וזה לשון העל"נ: יש לחקור אם ר"ה בשבת, אם זה סימן טוב, וכזה מצינו ששנים שרעות ביותר, ושנים שטובות ביותר היה ר"ה בשבת, כמו דאיתא בירושלמי פ"ד דתענית, יום שחרב בית ראשון ר"ח אב ואחד בשבת היה, ובית שני נחרב בט' באב ג"כ באחד בשבת, ושניהם

מוצאי שביצית היו, כדאיתא בבבלי, ולפ"ז בבית ראשון ר"ח אב א', תמוז ו' ז', סיון ה', אייר ג' ד', ניסן ב', אדר ז' א', שבט ו', טבת ד' ה', כסליו ג', מרחשוון א' ב', תשרי ז', וכן בבית שני שנחרב בט' באב, יום ח' היה ר"ח אב ז', ולפ"ז היה ר"ה ו', אכן זה א"א כדאמרינן בר"ה דא"כ יוהכ"פ חל לאחר השבת, ע"כ עשו שני חסרים, שיהיה ר"ה יום א'.

בשנים שיותר טובות, מצינו שמחילת עוון העגל היה בשנה שחל ר"ה בשבת, וכן הקמת המשכן (דביום ה' יצאו ישראל ממצרים כדרדשינן בשבת פ"ט) כדכתבו התוס' במרובה, וכן שנה שנכנסו לארץ היה ג"כ בשבת, שמשה מת בשבת ז' אדר, א"כ ר"ח אדר יום א', והיו ר"ה בשבת.

ויובן בזה במשל, שר אחד בעבודת המלך חמא, והמלך קצף עליו עד מאוד, וצוה להשופטים לדונן כפי שורת הדין, וילך השר לבקש לו מליצים היותר טובים שיעמדו לו בשעת דינו, אבל המליצים שממו להם אחד אחד, ולא נשאר איש שרצה לקבל עליו המשרה הזאת, באמרם כי אין לו התנצלות, ואחת דתו להיענש, והשר בראותו כי אין איש עומד לו בשעת דחקו, ויצר לו מאוד, ויגד לאשתו את כל הדברים האלה, ותנחמהו אשתו ותאמר אליו, למה פנים נופלים ולמה לך פנות אל המליצים, הלא אנוכי אדבר לך אל המלך ואל השופטים, ויהי כן כאשר אמרה, וכשהגיע יום הדין, ותעמוד האישה למליצה טובה מצד אישה, ומשפט השר נחריץ לזכותו.

ואך ימים מועטים עברו, וגם אותו ציוה המלך להתייצב לפני השופטים, שיעבור עליו המשפט, ויאמרו לו אוהביו, לך ובקש לך איש שימליץ בעדך לפני השופטים, והשר בווכרו כי זה זמן קצת, אשר גם חבירו צדק בדין, צחק להם, והשיב הלא גם לאשתי מכירים רבים בחצר בית המלך, גם היא תדבר טוב עלי אל המלך והשופטים, וגם אני אצא נקי, אמנם השר האחרון הזה היה איש זעף וקצף, ולא שמר כראוי אהבת וכבוד אשתו, ובחמתו קם והכה אותה מכות אכזריות, עד אשר נשאר סימני אכזריותו בחוץ לעיני כל, ובכ"ז האישה הלכה עמו אל הבי"ד להמליץ בעדו לפני המלך, אכן אך פתחה פיה לדבר, והמלך בראותו צרבת המכה על פניה, שאלה מה זה ועל מה זה, ותתחלחל האישה ותאמר כך וכך, כדי לבקש אמתלה לאישה, ולא הצליח בידה, ויען אחד מהעומדים שם, ויאמר הלא הם סימנים ממכות אישה האכזרי, ויתמה המלך מאוד, וידבר אל האישה, לאיש אשר אלה לו נעשית סניגור, הלא רק לקטיגור תוכל להגיש לפנינו, ומשפט השופטים יצא להרשיע את השר ולהענישו.

ובזה יתבאר איך ר"ה שחל בשבת, פעמים שהוא לטובתינו ופעמים שהוא סימן לרעה ח"ו, כי ישראל שחמאו כל השנה, בעלות קול השופר ביום הדין, מצפים שבתקיעתנו יעורבב השמן, וזכות התקיעות יהיו לסניגור וכל זה כשחל ר"ה בחול, אבל כשחל בשבת, איך ימצא לבו זכות להצדיקנו ביום הדין, אכן לזה בא השבת שהיא בת זוגה לישראל, כמו דאמרו רז"ל בב"ר פ' י"א להיות סניגור לפני ממ"ה, והשבת יוצאת ובאה לפני כסא כבודו, כדכתיב

ביני ובין בני ישראל אות היא לעולם, ובזכות שישראל משמרים השבת כראוי, הקב"ה מוחל עוונותיהם, אבל כל זה דווקא בזמן שישראל מקיימין את השבת, אבל כשאין משמרים את בת זוגם כראוי, ואדרבה מחללין את כבודה ברבים בפרהסיא, איך תעשה השבת סניגור להצדיק משפטינו, הלא תעשה קמיגור.

וע"כ כשחז"ל אסרו לתקוע בשבת, הוי כדי להרחיק מחילול שבת, גזירה שמא יעבירו ד' אמות ברה"ק, אבל מי שמחלל את השבת כל השנה בטלטול, הלא אז לא לבד שלא נעשה סניגור לפנינו, אלא אחרי שלא עירבב שטן, שוב צריכים לדאוג לדברי רבי יצחק, כל שנה שאין תוקעין בתחילתה, מריעין לה בסופה, ולכן בפרט בשנים כאלו שר"ה חל בשבת, נתאמץ בתשובה בלא הספק, כי המופלא ממנו כל נדע, ובמכוסה ממנו כל נשאל, ומי יודע אחרית השנה אם טוב ואם רע הוא, וכבר אמרין בר"ה ט"ז, כל שנה שאין תוקעין לה בתחילתה מריעין לה בסופה וכו', ובפרט יש להיוהר בטלטול שבת, כדרשת דבי יצחק שאמרנו למעלה, כל שנה שלא תוקעין לה בתחילתה מריעין לה בסופה.

והנה התוס' כתבו בשם בה"ג, לאו דמיקלע כשבתא אלא דמיתיליד אונסא עב"ל, אבל בוודאי דזה לא מיירי רק במי ששומר שבת בכל אופניו, ובפרט בטלטול, דלמי שלא שומר איסור הוצאה, הלא עבורו גם לא חל מעם הגזירה, וא"כ הווי סתירה, וצריך לירא שאחרי שלא תוקעין לה בתחילתה, מריעין לו בסופה, וגם ע"ז נאמר למה אירא בימי רע עוון עקבי יסובני וכו', ועל כן לא יקל האדם גם באיסור שבת הנראה בעיניו להיתר, ובפרט באיסורים החמורים, כדי שיקיים שבת שלמה בכל עניניה מעין העוה"ב, ויתחדש כנשר נעוריו למהרו מכל עוונותיו, עב"ל.

והנה בראות האדם דברים אלו, יפול מורא על נפשו, ויתמלא פחד ודאגה, כי מי יאמר זכיתי לבי, להיות שלם ותמים עם ה' אלוקיו, ומעתה שמא פן ואולי הוא בכלל אלו אשר עליהם נאמר, כל שנה שאין תוקעין לה בתחילתה מריעין לה בסופה, אולם באמת מבואר הרבה בספה"ק, אשר בשנה כזו נפעל הכל מאליו, ונחשב לפנינו כאילו תקענו בשופר, ונכלל זה גם, שהשטן מתערבב ממקום עומדו, ופיו נסתם מלקטרג על בני ישראל.

הלא המה דברי קדשו של הרה"ק מצאנו זי"ע בספה"ק 'דברי חיים' (לראש השנה, ד"ה הראשון), וזה לשון קדשו: תקעו בחודש שופר בכסה ליום חגנו, דהנה בשבת אין תוקעין, ונראה לי דאף על פי כן מתוקן ממילא, כמו בתקיעה ממש, דהנה מבואר בגמרא דמבקר

החולה אומר יכולה היא שתרחם, והיינו שבכח קדושת השבת בא הרפואה בלא צעקה ותפילה, כמפורש שם בפירוש רש"י ז"ל, וכמו כן גבי תקיעות, שהוא לעורר רחמים רבים מלמעלה, ושבת קודש מקור הרחמים, וממילא בא הרחמים לכל ישראל, עכ"ל"ק.

ובכן יש לנו אב זקן ה"ה רבינו הקדוש ז"ל, אשר בדברשותיו הלוהמות הרבה לספר בשבחו של ראש השנה שחל להיות בשבת, וממוצא שפתי קדשו אנו למדים גודל מעלת וסגולת שנה כזו, אשר לא רק שהכל מתוקן ממילא כדברי מרן הקדוש מצאנו זי"ע, אלא שעוד יש בזה התעוררות רחמים גדולים ביתר שאת, ומעלתה גדלה יותר מראש השנה שחל בימי החול, אמרי קודש אלו מלוקמים מתוך ספרי דבי רב, ומוגשים לפניכם היום בברכה, כי קדוש היום לאדוננו.

ואני תפלה לאל נורא עלילה, שזכות מרן רבינו הקדוש יגן בעדינו, תורתו מגן לנו היא מאירת עינינו, הוא ימליץ טוב בעדינו, שתשרה שכינה במעשי ידינו, ונוכה לעשות נייחא לנשמתו בגנוי מרומים, להפיץ דברי תורתו, ולהשפיע שפע רב טוב, עושר והרחבה, הצלחה וסייעתא דשמיא, על כל בני ישראל בכל מקומות מושבותיהם.

עוד יזכור לנו אהבת איתן, וממרום שבתו יפן ויראה כי עסוקים אנחנו בדברות קדשו ובמשנתו המהורה שהנחיל לנו, ולשמו ולזכרו תאות נפשינו, ועל ידי זה יהיו שפתותיו דובכות בקבר להמליץ טוב בעדינו, שנוכה להכתב ולהחתם בספרן של צדיקים גמורים, לאלתר לחיים טובים ולשלום, ונוכר ונכתב אנחנו וכל בית ישראל, בספר חיים ברכה ושלום, ופרנסה טובה, וגזירות טובות, ישועות ונחמות.

שנוכה לגדל צאצאינו וצאצאי צאצאינו לאהבתו ויראתו יתברך שמו, מתוך שפע רב, ורב תענוג ונחת וקדושה במדה גדושה, עדי נוכה לראותו בעינינו בעמדו לתחיה, בהגיע רגלי מבשר טוב משמיע ישועה, באמור לציון מלך אלקיך, בביאת בן דוד ובנין בית הבחירה, בב"א.

הלא כה דברי הכותב וחותם בהדרת קודש
ראש השנה שנת תשפ"ז לפ"ק

יואל לאנדא

פרק מיוחד

שבתון זכרון תרועה

מעלת וסגולת יום ראש השנה שחל להיות בשבת קודש

כל דתקון רבנן

תקנת חז"ל שלא לתקוע בשבת שמא יעבירונו:

א. איתא בגמרא (ר"ה כט ע"ב) שאע"פ שעיקר מצות תקיעת שופר מדאורייתא, נוהגת אפילו בראש השנה שחל להיות בשבת, מכל מקום חז"ל גזרו שלא לתקוע בשבת, מפני החשש שמא יעבירונו ד' אמות ברשות הרבים [א].

הגזירה נוהגת בגבולין ולא במקדש:

ב. והנה גזירה זו נוהגת רק בגבולין, אבל במקדש היו תוקעין אפילו בשבת, ושם לא היה נוהג תקנת חז"ל, והטעם, או משום דאין שבות במקדש, או דמשום אימת בית דין, אין לחוש שיבא להעבירונו ברשות הרבים [ב].

מקור השפע

[א] ראה להלן.

אבל לפי הטעם משום דאימת בית דין, ממילא איכא למימר בכל מקום שיש בית דין, מותר תקיעת שופר בשבת.

ובשו"ת דברי יואל (או"ח, סימן יג): ובגמרא ראש השנה דף כ"ט ע"ב שאסרו לתקוע שופר בשבת, שמא יעבירונו מחמת שכחה, ואף על פי כן במקום הסנהדרין לא גזרו, שאימת הסנהדרין עליהם ולא ישכחו לעבור, יעיי"ש בגמרא ומפרשים.

[ב] **שו"ת דברי יואל (או"ח, סימן סז):** דהנה ב' טעמים איכא בהא מילתא דלא גזרו על תקיעת שופר במקדש, טעם א' משום דאין שבות במקדש, וכן מבואר טעם זה ברש"י ז"ל, ועוד טעם איכא, דמשום אימת בית דין אין לחוש שיבא להעבירונו ברשות הרבים, על כן לא שייך לגזור, והנפקא מינה בין ב' הטעמים הוא, דאי משום אין שבות במקדש, איכא למימר דוקא במקום המקדש,

גזירה זו נחשבת כמו מצוה דאורייתא:

ג. כח גדול זה ניתן ביד חכמינו ז"ל, שתהיה האפשרות בידם לדרוש בתורה כפי הבנת שכלם, ובכלל זה את היכולת לחדש בה תקנות וגזירות, גדרים וסייגים, וכיון שכן, הרי שגזירה זו נחשבת כמו מצוה דאורייתא, כי כל דתקון רבנן כעין דאורייתא תקון.^[ג]

כשנמנעים מלתקוע נחשב כאילו קיימנו מצוה:

ד. ולא זו בלבד, אלא מה שאנו נמנעים מלתקוע, ואנו שומעים בקול חז"ל, הדבר נחשב לנו כמו שקיימנו דבר שהוא מן התורה.^[ד]

רק בני"י יש להם הכח להוסיף גזירות:

ה. זאת היא מעלתם של בני ישראל יתר על שאר האומות, כי רק לבני ישראל נמסר הכח והרשות לדרוש ולהוסיף בתורה, משא"כ אומות העולם, שאין להם רשות להוסיף ולחדש שום דבר, אפילו לא בשבע מצות בני נח, וכח זה הוא מיוחד אך ורק לבני ישראל.^[ה]

מקור השפע

אף בשבע מצות דידהו, לא מצינו שיהיה להם רשות להוסיף ולדרוש ולחדש בהם דבר, וזה אשר בחר בנו מכל העמים, כי זה הכח והמעלה לדרוש ולהוסיף כמו שנתן לנו את תורתו שיהיה בידינו וברשותינו, זה הכח לא ניתן לעכו"ם רק לנו עמו ישראל. והנה לפי זה נמצינו למידן דביו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת, שגזרו חכמים שלא לתקוע הוי זה כמו דאורייתא, דכל דתקון רבנן כוחו יפה כעין דאורייתא כנ"ל, ולא עוד, אלא שזה הזכות שאנו נמנעין מלתקוע ביום א' מפני תקנת חז"ל, יש לו כח כקיום דבר מן התורה, ונחשב לנו כמעשה בפועל, כאילו קיימנו דבר מן התורה.

[ד] שם.

[ה] שם.

[ג] דברי יואל (על המועדים, ראש השנה, אות פג): לפרש מאמר המשנה בפ' יו"ט (כ"ט ע"ב) יו"ט של ר"ה שחל להיות בשבת, במקדש היו תוקעין אבל לא במדינה... ואפשר לתרץ עוד קושייתם ז"ל, בהקדם מ"ש בדרשות הר"ן, בבאור ענין הברכה אשר נתן לנו את תורתו, דהיינו שנתן הקב"ה את התורה לנו בידינו וברשותינו, לדרוש ולהוסיף בה כפי שכלם של עיני העדה, שבכל דור ודור, וניתן לנו הרשות לחדש בה תקנות וגזירות וגדרים וסייגים, וכל מה שמוסיפים ומחדשים בה נחשב כעצם התורה. ועיין בקדושת יו"ט שזה כוונת הברכה אשר בחר בנו מכל העמים ונתן לנו את תורתו, דזה הכח שניתן רשות לדרוש ולהוסיף בתורה כפי שכלם נמסר רק לישראל, אבל בעכו"ם

יושפע שפע רב

אע"פ שאין תוקעים מתעורר כח התקיעה:

ו. ואף על פי שאין אנו תוקעים בפועל, מכל מקום אנו מקיימים את זכרון המצוה על ידי אמירת הפסוקים של שופרות^[ז], ונמצא שמתעורר כח התקיעה, אע"פ שאין תוקעים^[ח].

ע"י שנמנעים מלתקוע, נשפע שפע חיים ושלום:

ז. ולא זו בלבד, אלא שע"ז אנו ממשיכים השפעות טובות, כי מה שאין תוקעים נחשב כמו עבירה לשמה, שהרי מחד גיסא מבטלים מצוה דאורייתא, אבל מאידך גיסא עושים כן רק על פי חז"ל, וכיון שכן, יש בזה סגולת עבירה לשמה, אשר בכחה להשפיע כל הטובות והחסדים, החיים והשלום על בני ישראל, ולעורר גבורות ודינים על שונאי ישראל^[ח].

מקור השפע

אין תוקעים בפועל, אבל בכל זאת מתעורר כח התקיעה ולכן רמזו במה שאמרה תורה זכרון תרועה.

[ח] דברי יואל (לראש השנה, אות פג, שנת תרפ"ו):
מש"כ בספה"ק בני יששכר (במאמרי חודש ניסן, מאמר ד', דרוש ז') לפרש הפסוק ראה אנכי נותן לפניכם היום ברכה וגו', דהנה אין שום דבר נעשה רק מסגולת התורה, כי פעולת המצוה לעורר שורש אילן הקדוש, ובא משם כל הטובות והחיים והשלום, וסגולת העבירות לעורר רע ח"ו, והנה אם יצטרך האדם לעורר רע לפעול נקמות במורדי אור וברשעים ובגויים, מה יעשה, אם יעשה המצוה הנה סגולת המצוה לעורר רק טוב, ואם יעשה עבירה הרי אריה הוא דרביע עליה איסורא דאורייתא, מטבע אשר פסל המלך, וכתב הוא ז"ל שקיבל מרבכותיו

[ז] דברי יואל (פרשת שקלים, אות ו): שאמרו ז"ל (ר"ה כט ע"ב) כתוב אחד אומר (ויקרא כג, כד) שבתון זכרון תרועה, וכתוב אחד אומר (במדבר כט, א) יום תרועה יהיה לכם, לא קשיא, כאן ביו"ט שחל להיות בשבת, כאן ביו"ט שחל להיות בחול, והיינו שביו"ט שחל להיות בשבת כשאין תוקעים בפועל, הרי אז מקיימים זכרון המצוה על ידי אמירת הפסוקים.

[ז] דברי יואל (כ"ט שבט, אות יא): והנה דרשו ז"ל (ר"ה כט ע"ב) כתוב אחד אומר שבתון זכרון תרועה, וכתוב אחד אומר יום תרועה יהיה לכם, לא קשיא כאן ביום טוב שחל להיות בשבת, כאן ביום טוב שחל להיות בחול, והענין שכל דבר שמתעורר כוחו אף כשאנו נמצא בפועל, הרי זה נקרא זכרון, ולכן ביום טוב שחל להיות בשבת

התעוררות רחמים רבים

גם כשאין תוקעין בשופר מעוררים רחמים רבים:

ח. מצות תקיעת שופר, יש בה סגולה נפלאה לעורר רחמים, להמתיק את מידת הדין ולהפוך אותה למידת הרחמים, ומכל מקום גם בראש השנה שחל להיות בשבת, אע"פ שאין תוקעים בשופר, אנו מעוררים רחמים רבים^[ט].

מקור השפע

ברית עם ישראל אלא בשביל תורה שבעל פה, שנאמר כי על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית וגו', ומכל אלה שמענין דעיקר קיומו של עולם תלוי בתורה שבעל פה, שהרי התנאי שהתנה הקב"ה עמהם אם אתם מקבלים את התורה וכו' היה על קבלת תורה שבעל פה, וגם הכריתת ברית עם ישראל היתה בעבור תורה שבעל פה, ובכלל תורה שבעל פה הם כל הגדרים והסייגים והתקנות שתיקנו לנו חז"ל, וא"כ נמצא דע"י שמירת תקנות חז"ל יש לנו חלק בקיומו של עולם, ועל ידי זה הקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים, וכנ"ל דע"י שישראל מקיימים את העולם הקב"ה מקדים מדת הרחמים ומשתפה למדת הדין. ומעתה יתבארו דברי הגמרא למה תוקעין ומריעין כשהן יושבין ותוקעין ומריעין כשהן עומדין, כדי לערבב השטן, ופירש"י כשהשטן שומע שישראל מחבבין המצות הוא מתערבב, ולדרכינו אפשר לומר שמהאי טעמא גופא אמור רבנן לתקוע בכפילא, כדי שיקיימו את עיקר התקיעות שהם על סדר הברכות, כנלמד מקראי בבחי' תורה שבעל פה, ועל ידי זה יהיה בידם הכח לעורר רחמים [דהאמנם דתקיעות דמעומד הם מעיקר הדין, מכל מקום לאחר שכבר תקעו דמיושב כבר יצאו בזה יד"ח דאורייתא, כמבואר בפוסקים, ושוב נשאר דמעומד רק כמו מדרבנן]. ולזה כשרואה השטן

שהפעולה הזאת נעשית ע"י עבירה לשמה, דהיא בעצם עבירה וסגולתה לעורר הרע, אבל הרע ההוא הוא טוב לישראל, ויחול על ראש הצוררים ומעיקים לישראל, ועי"ז ימשך הטוב לישראל, כי באבוד רשעים רנח. וזש"ה ראה אנכי נותן לפניכם, ר"ל אנכי נותן בידכם היום לפעול את הברכה לישראל ואת הקללה לשונאיהם, ועל זה מפרש איך תהיה הפעולה, את הברכה אשר תשמעו אל מצות ה' אלקיכם וגו', ועל ידי זה יבואו הברכות, והקללה תפעלו לשונאיהם, אם לא תשמעו אל מצות ה' וסרתם מן הדרך, ירצה שההסרה מן הדרך יהיה גם כן באופן אשר אנכי מצוה אתכם, דהיינו שתהיה עבירה לשמה, שהוא גם כן ציווי הקב"ה, אז תפעלו הקללה לשונאיהם, עכדה"ק. ...ועד"ז י"ל גם במה שתקנו חז"ל שלא לתקוע בשופר, בר"ה שחל להיות בשבת כמו שהוא בשנה זו, כי יש בזה גם כן שני הסגולות הללו, דהנה מניעת התקיעה בר"ה הוא לכאורה כעבירה, אמנם באמת כיון שעושין כן על פי תקנת חז"ל, הרי זה נחשב למצוה, וממילא יש גם בזה כח וסגולת עבירה לשמה, ועל ידי זה יושפעו הגבורות והדינים על ראש שונאינו, ורב טוב לבית ישראל, אכיה"ר.

[ט] דברי יואל (ראש השנה, אות עט): והנה איתא בגמ' (גיטין ס ע"ב) לא כרת הקב"ה

ע"י קיום דברי חז"ל מקיימים העולם ומעוררים רחמים:

ז. והטעם, כי הנה כל מי שיש לו חלק בקיום העולם, הקב"ה מתנהג עמו במדת הרחמים, וכיון שעיקר קיומו של עולם תלוי בתורה שבע"פ, לכן כאשר אנו נמנעים מלתקוע מכח גזירת חכמים, הרי אנו מקיימים את העולם, ועל ידי זה גופא אנו מעוררים רחמי שמים רבים^[1].

כשחל בשבת יש התעוררות רחמים גדולה יותר:

י. ולא זו בלבד, אלא שבראש השנה שחל בשבת, עוד יש התעוררות רחמים גדולה יותר מבשאר השנים, כי הקב"ה משפיע רחמים ע"י קיום תורה שבע"פ, ובכל השנים אנו מקיימים את תקנת חז"ל רק

מקור השפע

נמנעים מלתקוע מכח גזירת חכמים שמא יעבירונו, ואף שמצות תקיעת שופר יש בה סגולה נפלאה לעורר רחמים, אף על פי כן גזרו חז"ל שלא לתקוע בשבת, נמצא דבמה שאין אנו תוקעין בראש השנה שחל בשבת, בזה אנו מקיימין דברי חכמינו ז"ל, ובהא גופא מעוררים רחמי שמים מרובים כנ"ל, ולא עוד, אלא דבראש השנה שחל בשבת התעוררות הרחמים גדולה מבראש השנה שחל בחול, דבחול עיקר התעוררות הרחמים היא בעת תקיעות דמעומד כנ"ל, ואילו בחל בשבת הרי מיד בהגיע זמן תקיעות דמיושב, ואנו נמנעים מלתקוע מחמת תקנת חכמים, מיד מתעוררת מדת הרחמים. ויתכן דהיינו טעמא דהקדימה תורה קרא דזכרון תרועה דקאי על ר"ה שחל בשבת, לפני הפסוק יום תרועה דאיידי בר"ה שחל בחול, לרמז על זה דבר"ה שחל בשבת שנמנעים מלתקוע בו מכח תקנת חכמים, והוא רק זכרון תרועה, א"כ כל עיקרו מורה על קיום תושבע"פ אז מקדמת מדת הרחמים לבא, והקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים, מיד בהגיע זמן תקיעות דמיושב, על כן אף הכתוב הקדימו, לפי שהרחמים קודמים להתעורר בו יותר מבראש השנה שחל בחול.

שישראל מחבבים את המצות ונוהרין לקיימן בכל פרטיהן ודקדוקיהן כפי שתיקנו בהן חכמים, והוא יודע שבאמצעות כן יש להם חלק בקיומו של העולם, ועל ידי כן הקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא הרחמים, על כן הוא מתערבב כי יודע שלא יועיל קטרוגו לעורר דינים על ישראל. וברוך זה מובן גם טעמו של הירושלמי שהשטן מתפחד ומתבהל כד שמע תניין וסובר דמאט זמנא דיתקע בשופר גדול, דמתקיעות שנית דמעומד הרי רואין עד היכן ישראל נזהרין בשמירת תורה שבעל פה, ועל ידי זה הקב"ה מתנהג עמהם במדת הרחמים, על כן הוא חושש פן בזכות זה הגיע זמן הגאולה וקול שופר של משיח הנה נשמע, ומטי זמני' למתבלע ועל כן הוא מתערבב. המורם מזה דהא דאיתא במדרש כשישראל תוקעין בשופר, הקב"ה עומד מכסא דין ויושב על כסא רחמים, היינו בשעה שהן תוקעין תקיעות דמעומד, כי בקיום תורה שבעל פה תלוי קיומו של עולם, ובזכות שישראל שומרים תקנות חז"ל, ומקיימין העולם, הקב"ה מתנהג עמהם במדת הרחמים, והנה מדינא דאורייתא מצות תקיעת שופר, נוהגת בראש השנה שחל בשבת כמו בראש השנה שחל בחול, אלא שבשבת אנו

בתקיעות דמעומד, משא"כ בשבת שאנו מקיימים את תקנת חז"ל מיד בתחילה, כאשר אנו נמנעים מלתקוע תקיעות דמיושב, הרי שהרחמים מקדימים להתעורר בו יותר^[א].

ותוציא כאור משפטינו

ע"י תקנת חז"ל נזכה לצאת זכאים בד"ן:

יא. חז"ל בתקנתם גרמו לנו טובה גדולה, כי איתא בזה"ק שביום ראשון הוא דינא קשיא, וביום השני הוא דינא רפיא, וכיון שתיקנו חז"ל שלא לתקוע בשבת, ואין לנו אפשרות להמתיק את מידת הדין ע"י השופר, לכן אנו מבקשים מאת הקב"ה, שידון אותנו רק למחרת, שאז נוכל לתקוע בשופר, ונמצא שבזכות זה הקב"ה דן אותנו רק בדינא רפיא, ועי"ז אנו יוצאים זכאים בד"ן, אע"פ שאין אנו זכאים לגמרי^{[ב] (א)}.

מקור השפע

צינור השפע

[י] שם.

[יא] שם.

[יב] **דברי יואל** (ראש השנה, אות עח): כתיב בפרשת אמור בחודש השביעי באחד לחדש יהיה לכם שבתון זכרון תרועה מקרא קודש, ולהלן בפ' פנחס כתיב ובחדש השביעי באחד לחדש מקרא קודש יהיה לכם וגו', יום תרועה יהיה לכם, וצ"ב השינוי בסדר הכתובים, דבפ' פנחס גבי זכרון תרועה כללן יחד בחד בבא, יהיה לכם זכרון תרועה מקרא קודש, ובפרשת אמור יום תרועה נאמרו בנפרד, מתחלה מקראי קודש יהיה לכם, ואחר כך יום תרועה יהיה לכם, וצ"ב. **ואפשר** לומר, על פי משל לאחד שעמד לפני משפט קשה, והיה עלול להיות נשפט בגזר דין קשה ח"ו, ומוכן שבעמדו למשפט היה מלא פחד ורתת, כי מי יודע איך יפול דבר המשפט, והנה בראותו את המצב שהמליצים ופרקליטים טובים מועטים המה, והשופטים מתכוננים להוציא עליו גזר דין קשה, התחיל להתחנן לפניהם במטותא מינייכו, תמתינו לי עוד יום אחד, להביא

(א) **דברים** אלו דרוש דרש רבינו קודם התקיעות, בראש השנה שחל להיות בשבת, שנת תש"ג, היה זה כבר בעיצומם של מאורעות המלחמה הנוראה, וכולם היו מלאי פחד ודאגה, ולמרות זאת הגיעו לבית מדרשו של רבינו ציבור גדול, שבאו מכל רחבי המדינה, על מנת להסתופף בצל הקודש ביום הרת עולם, כולם היו

כשר"ה חל בשבת הוא יום טוב לישראל:

יב. לכן בשנה כזו שראש השנה חל להיות בשבת, הוא יום טוב לישראל, על כך שדנים אותם רק ביום השני, שאז הוא דינא רפיא, ולזה כאשר אמר הכתוב 'זכרון תרועה' שרומו על ר"ה שחל בשבת, נכתב גם 'מקרא קודש' בהדי הדדי, כי הוא באמת יום טוב^[יג].

צינוד השפע

שבורי לב ורצוצים, ממצב היהודים שהיה בכי רע, כאשר עננים שחורים כבר כיסו את שמי המדינה, אז באותו זמן קשה, עמד רבינו על הדוכן, ובקול חוצב להבות אש עורר את העם והאריך בפסוקים (מושיען של ישראל, חלק ז, פרק ע, בשם הרה"ח בנש"ק ר' יוסף פרענקל ז"ל מלוגאנו).

מקור השפע

עוד ראיות ועדות לדברי, ומחר אבוא עמהם לפני השופטים, ומהם תראו איך שהצדק אתי ותוציאו לצדק דיני. הנמשל מובן, דידוע מ"ש בזה"ק פ' פינחס, ובכתבי האריז"ל (פע"ח שכ"ד פ"א), דיום א' דר"ה הוא דינא קשיא, ויום ב' דר"ה הוא דינא רפיא, ומובן כי ביום א' שבו דנים בדינא קשיא, אז גדול הפחד על כל אחד ואחד, כי מי

יאמר זכיתי לבי טהרתי מחטאי, ומי יודע אם יוכל לצאת זכאי מיום הדין הנורא הזה, אמנם בשאר שנים כשחל בחול ותוקעין בשופר, הרי סגולת השופר להמתיק הדין ולהפכו לרחמים, כמ"ש רז"ל במד"ר פר' אמור ועוד בכ"מ, אבל כשחל להיות בשבת, ואין תוקעין בו בשופר, אזי אנו מתחננים לפני הקב"ה שיחוס עלינו, ולא יוציא את הפסק דין שלנו היום, אלא ימתין לנו עד יום מחר, שאז נתקע בשופר, ועל ידי עבודה זו נוכל לצאת זכאי בדין, וביום השני שהוא דינא רפיא, אז כבר יכולין לצאת זכאי בדין אף שאיננו זכאים כל כך, ונמצא דעל ידי מה שתקנו לנו חכמינו ז"ל שלא לתקוע בשופר ביום א' דראש השנה שחל להיות בשבת, על ידי זה מגיע לנו טובה גדולה, שעל ידי זה יתעכב הוצאת הפסק דין עד יום השני שתוקעין בו בשופר, ואז הוא כבר דינא רפיא.

[יג] שם: ועל פי זה מובן שינוי הלשון בהני קראי הנ"ל, דהנה חכמינו ז"ל דרשו בגמרא ובמד"ר פרשת אמור, דקרא דזכרון תרועה קאי על ר"ה שחל להיות בשבת, דאין תוקעין בו, והוא רק זכרון תרועה, ויום תרועה קאי על ר"ה שחל להיות בחול, והנה מקרא קודש פירושו שהוא יום טוב, ועל כן בר"ה שחל להיות בשבת, שהוא זכרון תרועה, כללם הכתוב יחד יהיה לכם זכרון תרועה מקרא קודש, דכשחל ראש השנה בשבת, והוא רק זכרון תרועה, אז הוא באמת יום טוב לישראל, דעל ידי זה הרי דוחין את הפסק דין עד למחר, ונמתק הדין מעלינו, ושפיר ניתן לכוללם יחד, שאין זכרון תרועה נגדיי למקרא קודש, דפירושו שהוא יום טוב, כיון שדנים ביום ב' שהוא יומא דינא רפיא, משא"כ כשהוא יום תרועה דהיינו כשחל בחול, דאז דנים ביום א' שהוא דינא קשיא, אז אין היו"ט כל כך בשלימות, ע"י שהוא יום פחד ורעדה, ועל כן לא כלל הכתוב יום תרועה עם מקרא קודש, שהרי מחמת שהוא יום תרועה, על ידי זה נגרע קצת משמחת יום טוב, על כן כתיבי לחודיהו יום תרועה לחוד ומקרא קודש לחוד.

ועל ידי עבדיך הנביאים

מצות תקיעת שופר תלויה בעבודת הקרבנות:

יג. באמת יש למצות תקיעת שופר שייכות עם הקרבנות, אשר לכן בזמן שבית המקדש היה קיים, והיו מקריבין קרבנות, היו תוקעין בשופר בין בחול ובין בשבת, ואילו לאחר שחרב בית המקדש ובטלו הקרבנות, שוב אין תוקעין בשופר בשבת [יד].

מקור השפע

מזכירין אבל לא תוקעין, אמר רשב"י יחדה במקדש שהון יודעין זמנו של חדש, ואל ידחה בגבולין שאין יודעים בזמנו של חדש, דאמר רשב"י יום תרועה יהיה לכם ועשיתם אשה מקום שהקרבנות קריבין, עכ"ד המדרש, ועיי"ש בפני יושע מ"ש בזה לפי דרכו, ועכ"פ מבואר דחייב תקיעת שופר בשבת תליא במקום שהקרבנות קריבים, ולפיכך היו תוקעים במקדש, בראש השנה שחל להיות בו בשבת, לפי שהוא מקום שהיו מקריבים קרבנות, דהא בהא תליין, כדכתיב יום תרועה וגו' ועשיתם אשה. ומעתה מובן שפיר, למה נאמר קרא דיום תרועה בפ' פנחס, היכי דכתיבי פ' הקרבנות, דבאמת יש לה למצות תקיעת שופר שייכות עם הקרבנות, דבזמן שהיו מקריבין קרבנות בבית המקדש היו תוקעים בשופר, בין בחול בין בשבת, משא"כ בזמן החורבן אחר שבטלו הקרבנות, תו לא שייכו מצות תקיעת שופר בשבת, ולפיכך שפיר נכתב מקרא זה יום תרועה מקרא קדש בפרשת פנחס, דייקא אצל סדר הקרבנות, דבמקום שמקריבין קרבנות הוא יום תרועה בין בחול בין בשבת, משא"כ בפ' אמור דמיירי בחובת היום כתיב זכרון תרועה, דלאו כלל זימנא תוקעין בשופר, שהרי כשחל בשבת אין תוקעים, אלא יוצאין ידי חובתן בהזכרת פסוקי תרועה.

[יד] **דברי יואל** (ראש השנה, אות פ): צריכים אנו למודעי איך זה עקרו חז"ל משום גזירה רחוקה את מצות תקיעת שופר, שהכל תלוי בו, ויתבאר בהקדם מה שדקדק בהפני יושע דלדברי ר' לוי דדריש מקרא דפ' אמור, זכרון תרועה דבשבת אין תוקעין, וקרא דכתיב בפ' פנחס יום תרועה קאי על ר"ה שחל להיות בחול, קשה שהרי בפ' אמור שם כתבה תורה עיקרי המצות השייכים בכל רגל ורגל, ואילו בפ' פנחס עיקר הכתוב מדבר בחובת קרבנות המוספין, אלא דאגב גררא מזכיר חובת היום, ואם כן איפכא הנ"ל למיכתב, קרא דזכרון תרועה דמיירי בשבת שאין קיימים מצות תקיעת שופר, במקומה הראוי בפ' פנחס במקום דחושבת היום כתיבא רק אגב גררא, וקרא דיום תרועה שהוא עיקר מצות תקיעת שופר, היה מן הראוי לקובעו בפ' אמור ששם המה עיקר מצות המועדות, ולכאורה הוא תימה עצומה. **ואפשר** לומר, על פי מה דאיתא במד"ר פ' אמור (ס"ו פ' כט), דר' יוחנן ור"ל היו מקשין בהא דתנינן י"ט של ר"ה שחל להיות בשבת במקדש תוקעין אבל לא במדינה, אם דבר תורה ידחה בגבולין, אם אינו דבר תורה אפילו במקדש לא ידחה וכו', א"ל כתוב א' אמר זכרון תרועה, וכתוב א' אומר יום תרועה יהיה לכם, הא כיצד, בזמן שבא בשבת זכרון תרועה

אליהו הנביא תוקע גם בשבת אפי' בזמן הגלות:

יד. ולפי זה נמצא, שאליהו הנביא תוקע בשופר גם בזמן הזה, אפילו לאחר חורבן בית המקדש, כי הלא אליהו עומד ומקריב קרבנות בבית המקדש של מעלה, גם בזמן הגלות (ב), וכיון שהוא נמצא במקום שמקריבין קרבנות, על כן הוא בוודאי גם תוקע שם בשופר, אפילו בראש השנה שחל להיות בשבת [יז].

כך יש לנו את כח וסגולת מצות תקיעת שופר:

טו. ותקיעות אלו נעשות בשעה שישראל עומדים בתפילת מוסף, שהוא במקום קרבנות המוספין, כי רק אז מתעורר אליהו להקריב למעלה קרבנות, וממילא בא על ידי כך לקיים מצות תקיעת שופר, ונמצא שגם כאשר ראש השנה חל בשבת, יש לנו את כח וסגולת מצות תקיעת שופר [יז].

צינור השפע

(ב) היה מרגלא בפומיה דרבינו, בשם אביו מרן הקדושת יו"ט זי"ע, שמרן הדברי חיים זי"ע אמר פעם אחת קודם אכילת האפיקומן, שהרב מאוהעל (מרן בעל ישמח משה זי"ע) ראה עין בעין, איך אליהו הנביא זכור לטוב, עומד ומקריב את קרבנות התמידין (מובא בייטב לב פ' אמור משפטים מפ"ק), וכמו שמקריב את התמיד, כך מקריב גם את כל הקרבנות כולם, וגם את קרבן פסח, ואעפ"י שאינו נאכל אלא למנוי, צדיקי הדור הם המנויים, ואליהו הנביא מביא להם מקרבן הפסח והם אוכלים זאת ממש. אלא שעדיין קשה, כי הלא אינו נאכל אלא בירושלים, אלא על כרחי, שאליהו הנביא מביא להם גם מאוירא דארץ ישראל, וכי תימא הלא טמאי מתים הם, מכל מקום טומאה הותרה בציבור, ופעם אחרת תירץ, שאליהו הנביא בא ותוחב את קרבן הפסח לתוך בית בליעתם, ולאחר דיבורים אלו אכל מרן הדברי חיים ז"ל את האפיקומן בהתלהבות נוראה ונפלאה, עד שהיה נדמה להמסובים כאילו הדברי חיים ז"ל אוכל ממש מהקרבן פסח.

מקור השפע

[טו] שם: והנה נודע מ"ש הרמ"ע מפאנו ז"ל בעשרה מאמרות, דפנחס הוא אליהו עומד ומקריב תמידין כסדרן בכל יום בבית המקדש של מעלה, ומעתה לפי דברי רשב"י הנ"ל דבמקום שיש קרבנות תוקעים, אם כן בודאי כי בכל ראש השנה כאשר אליהו הנביא עומד ומקריב את הקרבנות בבית המקדש של מעלה, הוא תוקע שם אף בראש השנה שחל להיות בשבת, והיינו באותה שעה שישראל עומדים בתפילת מוסף שהוא במקום הקרבנות, אז מתעורר על ידי זה אליהו למעלה להקריב חובת היום, ובשופר גדול יתקע, ומעתה נמצא לפי זה, דאע"פ שגזרו חז"ל שלא לתקוע בר"ה שחל בשבת, במקום שמקריבין את הקרבנות ובמקום שיש קרבנות תוקעין אף בשבת, ובשעה שישראל מתפללין תפלת המוספין ומזכירים פסוקי מלכיות זכרונות

זכרון תרועה

גם בשבת צריך לזכור עונותיו ולשוב בתשובה:

מז. ומכל מקום גם בשבת, שאין תוקעין בשופר, צריך להיות על כל פנים זכרון תרועה, שיזכור את עונותיו ויהרהר עליהם בתשובה, כדי שלא יזכרו למעלה^[ז].

מקור השפע

נגד עיניו ולא ישכח מהם, ועל ידי זה לא יהיו נזכרין למעלה כנ"ל, שזה ענין תקיעת שופר שתוקעין בראש השנה תשר"ת, כדי שיעשה עליהם תשובה, ויתקן ויחזור להיות פשוט כבתחלה כמ"ש השלה"ק, אמנם כשחל בשבת ואין תוקעין בפועל, מכל מקום צריך להיות על כל פנים זכרון תרועה, שיזכור את עונותיו ויהרהר עליהם בתשובה, ולא יסורו מנגד עיניו כדי שלא יזכרו למעלה, ולזה בראש השנה שחל בשבת צריך להיות על כל פנים זכרון תרועה.

ושופרות, דהיינו זכרון תרועה כנ"ל, אז הרי אליהו עומד למעלה ומקריב לעומתן את מוספי היום ותוקע בשופר, נמצא דגם כשחל בשבת יש לנו כח וסגולת מצות תקיעת שופר.

[מז] שם.

[ז] דברי יואל (לראש השנה, אות פ): ולפי זה אפשר לומר שזה ענין זכרון תרועה בראש השנה שחל בשבת, דהנה באמת כל ראש השנה נקרא יום הזכרון, לפי שהאדם צריך לזכור ולהשים על לב, כמה פגם נגד כבודו יתברך שמו, ויהיו עונותיו

